

1 Što u praktičnom smislu znači pravni pojam „roditeljska odgovornost”? Koja su prava i obveze nositelja roditeljske odgovornosti?

Roditeljsko pravo pravni je mehanizam za zaštitu i zastupanje djece do njihove punoljetnosti ili osamostaljenja. Taj se mehanizam odnosi i na osobu i na imovinu djeteta. Roditeljsko pravo uređeno je člancima 371. – 387.b i 203. Građanskog zakonika (*Code civil*).

Roditeljska prava automatski ostvaruju zakonski roditelji djeteta, tj. osobe koje se u skladu sa zakonom smatraju roditeljima zbog poveznice s djetetom u obliku očinstva, majčinstva ili zajedničkog majčinstva na temelju krvnog srodstva, posvojenja ili zakona. Ako biološki roditelji na temelju zakona nisu priznati kao zakonski roditelji, oni nisu nositelji roditeljskog prava.

Roditeljsko pravo oca i majke djeteta traje dok dijete ne postane punoljetno (navršši 18 godina) ili do njegova osamostaljenja. Za odluke povezane s mjestom stanovanja, uzdržavanjem, zdravljem, nadzorom, obrazovanjem, osposobljavanjem ili razvojem djeteta odgovorni su roditelji (članak 203. Građanskog zakonika).

Kad je riječ o različitim ovlastima obuhvaćenima roditeljskim pravom, postoji razlika između prava koja se odnose na osobu djeteta, onih koja se odnose na upravljanje imovinom djeteta i određenih posebnih prava koja proizlaze iz roditeljskog prava. Prava koja se odnose na osobu djeteta mogu se dalje podijeliti na „pravo na skrb”, koje uključuje „život” s djetetom (tj. brigu o djetetu, nadzor nad njime, donošenje odluka u pogledu obrazovanja povezanih s prisutnošću djeteta uz roditelja) i pravo na obrazovanje, koje uključuje donošenje odluka povezanih s uzdržavanjem, obrazovanjem i osposobljavanjem djeteta. Kad je riječ o upravljanju imovinom djeteta, postoji razlika između prava na upravljanje imovinom djeteta i prava na zakonitu upotrebu te imovine. Posebna prava odnose se na ovlasti roditelja u pogledu djetetova sklapanja braka, kao i usvojenja i osamostaljenja djeteta.

2 Tko u pravilu ima roditeljsku odgovornost nad djetetom?

Roditeljsko pravo koje se odnosi na osobu maloljetnog djeteta u načelu zajednički ostvaruju oba roditelja djeteta. Bez obzira na to žive li roditelji zajedno i bez obzira na to jesu li u braku, ako se utvrdi srodstvo djeteta s oba roditelja, oni (svaki za sebe) zajednički ostvaruju različita posebna prava koja proizlaze iz roditeljskog prava (članci 373. i 374. Građanskog zakonika).

Ako se djetetovo srodstvo s ocem ili majkom ne može utvrditi ili ako je jedno od njih mrtvo ili odsutno ili nije u mogućnosti izraziti svoje mišljenje, drugi roditelj sam ostvaruje to pravo.

Kad je riječ o trećim stranama (koje djeluju u dobroj vjeri), smatra se da svaki roditelj djeluje uz pristanak drugog roditelja kada ostvaruje prava koja proizlaze iz roditeljskog prava (članak 373. Građanskog zakonika).

Ako roditelji ne mogu postići sporazum u pogledu mjesta stanovanja djeteta, važnih odluka povezanih sa zdravljem, obrazovanjem, osposobljavanjem i slobodnim vremenom djeteta, ili pitanja povezanih s vjerskim ili filozofskim uvjerenjem, ili ako se čini da je njihov sporazum u suprotnosti s interesima djeteta, obiteljski sud (*tribunal de la famille*) može jednom od roditelja povjeriti isključivo pravo ostvarivanja roditeljskih prava.

U tom slučaju, na temelju utvrđenih načina ostvarivanja prava, drugi roditelj zadržava 1. pravo nadzora, tj. pravo da bude obaviješten o stanju djeteta i da se obrati nadležnom obiteljskom sudu ako smatra da drugi roditelj nije djelovao u interesu djeteta, i 2. pravo na kontakt s djetetom. Održavanje kontakta može se odbiti samo ako za to postoje vrlo ozbiljni razlozi (članak 374. Građanskog zakonika).

3 Ako roditelji nisu sposobni ili ne žele snositi roditeljsku odgovornost nad svojom djecom, može li se umjesto njih odrediti neka druga osoba?

Ako dijete nema ni oca ni majku koji bi mogli ostvarivati roditeljska prava, dijete će se staviti pod skrbništvo (članak 375. Građanskog zakonika).

4 Ako se roditelji razvedu ili prekinu odnos, kako se rješava pitanje roditeljske odgovornosti u budućnosti?

U načelu rastava ili razvod roditelja nemaju učinka na pravila koja se odnose na ostvarivanje roditeljskih prava. Pravno je načelo da roditelji djeteta zajednički ostvaruju roditeljska prava (vidjeti točku 2.). To znači da oba roditelja ostvaruju, i nastavljaju ostvarivati, ovlasti koje proizlaze iz roditeljskog prava i da ni jedno od njih ne može samo donijeti odluku koja sprječava drugog roditelja u ostvarivanju njegovih posebnih prava. To znači da jedan roditelj mora dobiti suglasnost drugog roditelja kako bi mogao djelovati. Međutim, kad je riječ o, na primjer, mjestu stanovanja djeteta, roditelj s kojim dijete živi uredno donosi odluke o svakodnevnom rasporedu djeteta, pravilima ponašanja itd.

Roditelji mogu postići sporazum o uvjetima za ostvarivanje roditeljskog prava uzimajući u obzir interese djeteta.

U suprotnome se pitanje mora uputiti obiteljskom sudu, koji može odlučiti povjeriti isključivo pravo ostvarivanja roditeljskih prava jednom od roditelja (vidjeti točku 2.).

Odluka se mora donijeti i o mjestu stanovanja djeteta, mjestu u kojem je dijete uneseno u registar stanovništva, i načinima na koje roditelji trebaju pridonijeti uzdržavanju, obrazovanju i osposobljavanju djeteta.

5 Ako roditelji postignu dogovor po pitanju roditeljske odgovornosti, koje se formalnosti moraju poštovati kako bi taj sporazum postao pravno obvezujući?

Roditelji nisu obvezni obratiti se sudu, već mogu sklopiti privatni sporazum i na taj način riješiti pitanje roditeljskih prava u pogledu djeteta. Kako bi im se u tome pomoglo, roditelji u bilo kojem trenutku, uključujući tijekom postupka, imaju mogućnost korištenja usluga ovlaštenog i propisno osposobljenog posrednika (odvjetnika, bilježnika ili drugog ovlaštenog posrednika) (članak 1730. Pravosudnog zakonika (*Code judiciaire*)).

Ako žele imati mogućnost izvršenja te odluke u slučaju potrebe za tim, roditelji svoj sporazum moraju uputiti nadležnom obiteljskom sudu koji će ispitati uzimaju li se njime u obzir interesi djeteta.

U slučaju razvoda zbog nepovratnog raspada braka (vidjeti informativni list „Razvod – Belgija”), roditelji mogu u bilo kojem trenutku tijekom postupka od obiteljskog suda zatražiti odobrenje sporazuma o privremenim mjerama koje se odnose na djecu. Sudac može odbiti odobriti taj sporazum ako je on u suprotnosti s interesima djeteta.

U slučaju sporazumnog razvoda (vidjeti informativni list „Razvod – Belgija”), stranke u svojim sporazumima sklopljenima prije razvoda moraju navesti mjere povezane s roditeljskim pravom (ostvarenje tog prava, pravo na kontakt, upravljanje imovinom djeteta) i načine na koje svaki roditelj treba pridonijeti uzdržavanju, obrazovanju, zdravlju, osposobljavanju i razvoju djeteta, tijekom postupka razvoda braka i nakon njega. Javni tužitelj izdaje mišljenje i obiteljski sud može ukloniti ili izmijeniti odredbe koje su u suprotnosti s interesima maloljetne djece. Obiteljski sud proglašava razvod braka i odobrava sporazume koji se odnose na maloljetnu djecu.

6 Ako roditelji ne mogu postići dogovor po pitanju roditeljske odgovornosti, koja je alternativa rješavanju spora a da se izbjegne izlazak pred sud?

Pri podnošenju zahtjeva sudski tajnik obavještuje stranke da imaju pravo na usluge posredovanja, mirenja ili bilo kojeg drugog oblika mirnog rješavanja spora (članak 1253.b/1 Pravosudnog zakonika). Osim toga, sudac strankama u bilo kojem trenutku može predložiti da razmisle je li mirenje ili posredovanje moguće. Ako se stranke slože da jest, sudac može odgoditi predmet kako bi stranke mogle utvrditi je li moguće postići sporazum ili doći do rješenja s pomoću posredovanja ili može li se predmet uputiti odjelu za mirno rješavanje sporova (članak 1253.b/3 Pravosudnog zakonika).

Ako stranke postignu sporazum, sud ga odobrava ako on nije u očitoj suprotnosti s interesima djeteta (članak 1253.b/2 Pravosudnog zakonika).

Bilo koja stranka može predložiti korištenje usluga posredovanja bez obzira na to je li pokrenut bilo kakav sudski postupak (članak 1730. Pravosudnog zakonika). Ako je sporazum postignut s pomoću ovlaštenog posrednika, odobrava se pod prethodno navedenim uvjetima.

Naposljetku, stranke se uvijek mogu savjetovati sa stručnjacima (socijalnim radnicima, psiholozima, dječjim psihijatrima) kako bi dobile utemeljeno mišljenje ili mogu zatražiti imenovanje stručnjaka tijekom sudskog postupka. Tijekom sudskog postupka javni tužitelj može od socijalne službe zatražiti informacije o djeci, a obiteljski sud uzima u obzir mišljenja djece (članak 1253.b/6 Pravosudnog zakonika).

Pri podnošenju zahtjeva sudski tajnik obavještuje stranke da imaju pravo na usluge posredovanja, mirenja ili bilo kojeg drugog oblika mirnog rješavanja spora (članak 1253.b/1 Pravosudnog zakonika). Osim toga, sudac strankama u bilo kojem trenutku može predložiti da razmisle je li mirenje ili posredovanje moguće. Ako se stranke slože da jest, sudac može odgoditi predmet kako bi stranke mogle utvrditi je li moguće postići sporazum ili doći do rješenja s pomoću posredovanja ili može li se predmet uputiti odjelu za mirno rješavanje sporova (članak 1253.b/3 Pravosudnog zakonika).

Ako stranke postignu sporazum, sud ga odobrava ako on nije u očitoj suprotnosti s interesima djeteta (članak 1253.b/2 Pravosudnog zakonika).

Bilo koja stranka može predložiti korištenje usluga posredovanja bez obzira na to je li pokrenut bilo kakav sudski postupak (članak 1730. Pravosudnog zakonika). Ako je sporazum postignut s pomoću ovlaštenog posrednika, odobrava se pod prethodno navedenim uvjetima.

Naposljetku, stranke se uvijek mogu savjetovati sa stručnjacima (socijalnim radnicima, psiholozima, dječjim psihijatrima) kako bi dobile utemeljeno mišljenje ili mogu zatražiti imenovanje stručnjaka tijekom sudskog postupka. Tijekom sudskog postupka javni tužitelj može od socijalne službe zatražiti informacije o djeci, a obiteljski sud uzima u obzir mišljenja djece (članak 1253.b/6 Pravosudnog zakonika).

Ako roditelji ne postignu sporazum ili ga postignu djelomično ili ako je sporazum u suprotnosti s interesima djeteta, obiteljski sud odlučuje o ostvarivanju roditeljskih prava uzimajući u obzir želje roditelja i djeteta (ako je dovoljno staro), kao i situaciju i okolnosti slučaja. Pitanja koja se mogu uputiti sudu uključuju:

– zajedničko ili isključivo pravo ostvarivanja roditeljskih prava (vidjeti točku 2.)

– mjesto u kojem će dijete primarno biti uneseno u registar stanovništva (= prebivalište)

– mjesto stanovanja djeteta (U nedostatku sporazuma i u slučaju zajedničkih roditeljskih prava, prednost se daje jednakosti roditelja u pogledu mjesta stanovanja ako je to zatražio barem jedan roditelj. Ako to nije najprikladnije rješenje, može se predvidjeti produljeno vrijeme boravka ili drugi oblici. Obiteljski sud uzima u obzir konkretne okolnosti i interese djeteta i roditelja.)

– doprinos uzdržavanju (svaki roditelj mora, u skladu sa svojim mogućnostima, pokriti troškove povezane s mjestom stanovanja, uzdržavanjem, zdravljem, nadzorom, obrazovanjem, osposobljavanjem i razvojem djeteta).

Od obiteljskog suda može se zatražiti i donošenje odluke o obrazovanju i osposobljavanju djeteta. Stranke sudu mogu uputiti i konkretna pitanja, kao što su dijeljenje vremena koje dijete provodi kod roditelja tijekom praznika, dijeljenje određenih troškova, upis u određenu školu itd. Navedeno ovisi o svakom pojedinom slučaju.

7 Ako sud odluči da jedan roditelj treba imati isključivu skrb nad djetetom, znači li to da on ili ona može odlučivati o svim pitanjima u vezi s djetetom a da se prethodno ne savjetuje s drugim roditeljem?

Činjenica da jedan roditelj ima isključivo roditeljsko pravo ne daje mu ovlasti za donošenje odluka koje se odnose na dijete. U obzir se moraju uzeti sporazumi postignuti u pogledu svakog pojedinog slučaja. Osim toga (vidjeti točku 2.), drugi roditelj zadržava pravo nadzora nad obrazovanjem djeteta. Preseljenje s djetetom bez obavješćivanja drugog roditelja o tome može utjecati na mjesto stanovanja djeteta, pravo na kontakt itd. U takvom slučaju, stranka koja nije obaviještena o preseljenju ili koja se s njime ne slaže, može se obratiti obiteljskom sudu (članci 374. i 387.a Građanskog zakonika) ili, u hitnom slučaju i kada je to apsolutno nužno, sucu privremene pravne zaštite (*juge des référés*) (članak 584. četvrti stavak Pravosudnog zakonika).

8 Ako sud odluči da roditelji trebaju imati zajedničku skrb nad djetetom, što to znači u praksi?

(Vidjeti točku 2.). To znači da oba roditelja ostvaruju, i nastavljaju ostvarivati, ovlasti koje proizlaze iz roditeljskog prava („skrbništvo” nad djetetom, ostvarivanje djetetova prava na obrazovanje, ostvarivanje prava na upravljanje imovinom djeteta i njezinu upotrebu) i da ni jedno od njih ne može samo donijeti odluku koja sprječava drugog roditelja u ostvarivanju njegovih posebnih prava. To znači da jedan roditelj mora dobiti suglasnost drugog roditelja kako bi mogao djelovati. Međutim, kad je riječ o, na primjer, „skrbništvu”, roditelj s kojim dijete živi uredno donosi odluke o svakodnevnom rasporedu djeteta, pravilima ponašanja itd. Kad je riječ o trećim stranama (koje djeluju u dobroj vjeri), smatra se da roditelj djeluje uz pristanak drugog roditelja kada ostvaruje prava koja proizlaze iz roditeljskog prava (članak 373. Građanskog zakonika).

9 Kojem se sudu ili tijelu trebam obratiti ako želim podnijeti zahtjev za roditeljsku odgovornost? Koje se formalnosti moraju poštovati? Koje dokumente trebam priložiti zahtjevu?

U skladu s člankom 572.b stavkom 4. Pravosudnog zakonika, obiteljski sud odlučuje o zahtjevima povezanim s roditeljskim pravima, mjestom stanovanja ili pravom na kontakt kad je riječ o maloljetnoj djeci. Koji se dokumenti trebaju priložiti zahtjevu ovisi o postupku koji se pokreće.

10 Koji se postupak primjenjuje u takvim slučajevima? Postoji li hitni postupak?

Neki predmeti koji su u nadležnosti obiteljskog suda, kao što su predmeti povezani s roditeljskim pravima, mjestom stanovanja ili pravom na kontakt, smatraju se hitnima u skladu sa zakonom i postupak se može pokrenuti zahtjevom za pokretanje kontradiktornog postupka (*inter partes*), sudskim pozivom ili zajedničkim zahtjevom. U takvim se predmetima donosi privremena odluka. Ako je postupak pokrenut sudskim pozivom, rok je najmanje dva dana (vidjeti članak 1035. drugi stavak Pravosudnog zakonika). U drugim slučajevima početna rasprava mora se održati najkasnije 15 dana nakon podnošenja zahtjeva pisarnici suda (članak 1253.b/4 stavak 2. Pravosudnog zakonika).

U svim predmetima koji uključuju maloljetnu djecu stranke se moraju osobno pojaviti ne samo na početnoj raspravi, već i na raspravama u kojima je riječ o pitanjima povezanim s djecom te na usmenim raspravama (članak 1253.b stavak 2. prvi i drugi podstavak Pravosudnog zakonika). Osim toga, maloljetnici imaju pravo da ih se sasluša u pogledu relevantnih pitanja povezanih s roditeljskim pravima, mjestom stanovanja i pravom na kontakt (članak 1004./1 stavak 1. Pravosudnog zakonika).

11 Mogu li dobiti pravnu pomoć za pokrivanje troškova postupka?

U tom se pogledu primjenjuju uobičajena pravila (vidjeti informativni list „Pravna pomoć – Belgija”).

12 Je li moguće uložiti žalbu protiv odluke o roditeljskoj odgovornosti?

Kad je riječ o sporazumnom razvodu, u kojem su stranke postigle sporazum o uvjetima za ostvarivanje roditeljskih prava, i kada je javni tužitelj izdao mišljenje te kada je obiteljski sud odobrio sporazume i proglasio razvod braka, u načelu ne postoje razlozi za podnošenje žalbe.

U drugim se slučajevima na odluku koja se odnosi na roditeljska prava može podnijeti žalba u roku koji u pravilu iznosi jedan mjesec. Taj rok počinje teći od dostave presude ili obavijesti o presudi (žalba na odluku donesenu u pogledu jednostranog zahtjeva). Dostava presude ponekad se može odgoditi (na primjer, na zahtjev javnog tužitelja) i svrhu produljenja roka.

13 U određenim slučajevima potrebno je obratiti se sudu kako bi se zatražilo izvršenje odluke o roditeljskoj odgovornosti. Kojem se sudu trebam obratiti u takvim slučajevima i koji se postupak primjenjuje?

Obiteljski sud koji je utvrdio raspored boravka djeteta kod svakog roditelja ili koji je odobrio pravo na kontakt roditelja ili treće strane s djetetom naknadno može svojoj odluci dodati mjere izvršenja (članak 387.b stavak 1. peti podstavak Građanskog zakonika). Sud određuje prirodu tih mjera i načine njihove provedbe, uzimajući u obzir interese djeteta, te, ako to smatra potrebnim, imenuje osobe ovlaštene za pratnju sudskog službenika pri izvršenju odluke.

Obiteljski sud može uspostaviti naplatu periodične novčane kazne kako bi osigurao da se odluka poštuje.

14 Što trebam učiniti kako bi se u ovoj državi članici priznala i izvršila odluka o roditeljskoj odgovornosti koju je donio sud u drugoj državi članici?

Od 1. ožujka 2005., u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 2201/2003 poznatom kao „Uredba Bruxelles II.a”, sve odluke donesene u državama članicama (osim Danske) koje se odnose na roditeljsku odgovornost u načelu se automatski priznaju. Međutim, uz iznimku odluka o pravu kontakta i predaji otetog djeteta, kad je riječ o izvršenju, pretpostavlja se da je zahtjev za izvršenje podnesen obiteljskom sudu koji će donijeti privremenu odluku.

Međutim, taj se pojednostavnjeni postupak ne primjenjuje na odluke donesene prije tog datuma u okviru postupaka koji nisu povezani s razvodom braka. U tom bi slučaju bilo uputno slijediti uobičajeni postupak priznavanja i izvršenja.

15 Kojem se sudu u ovoj državi članici trebam obratiti kako bih podnio prigovor na priznanje odluke o roditeljskoj odgovornosti koju je donio sud u drugoj državi članici? Koji se postupak u takvim slučajevima primjenjuje?

Bilo koja zainteresirana strana može se obratiti obiteljskom sudu kako bi osigurala nepriznavanje odluke donesene u inozemstvu. Obiteljski sud može obustaviti postupak ako je na predmetnu odluku podnesena žalba u zemlji podrijetla odluke.

16 Koje se pravo primjenjuje u postupku o roditeljskoj odgovornosti ako dijete ili stranke ne žive u ovoj državi članici ili su različitih nacionalnosti?

Sudovi u Belgiji u načelu primjenjuju pravo države uobičajenog boravišta djeteta.

Međutim, pravo države čiji je dijete državljanin primjenjuje se ako pravo države uobičajenog boravišta djeteta onemogućuje propisnu zaštitu osobe ili imovine djeteta. Belgijsko pravo primjenjuje se kada je materijalno ili zakonski nemoguće poduzeti mjere predviđene predmetnim stranim pravom.

Posljednji put ažurirano: 28/06/2019

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća kontaktna točka EJN-a. Prijevode je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska pravosudna mreža i Europska komisija ne preuzimaju nikakvu odgovornost u pogledu informacija ili podataka sadržanih ili navedenih u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.

Zbog povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Europske unije države članice trenutačno ažuriraju dio nacionalnih sadržaja na ovim internetskim stranicama. Ako još uvijek ima sadržaja koji ne odražava povlačenje Ujedinjene Kraljevine, to je nenamjerno te će biti izmijenjeno.